

Tadeusz M. Zielonka

Katedra i Zakład Medycyny Rodzinnej Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego

Sprawozdanie z obchodów 100-lecia Sanatorium w Rudce

100 years of sanatorium in Rudka — report of celebration of anniversary

Pneumonol. Alergol. Pol. 2009; 77: 335–337

Sto lat nieprzerwanej działalności na rzecz pacjentów z chorobami płuc to wielki jubileusz, który jest ważnym wydarzeniem dla całego środowiska pneumonologicznego. Dwudziestego dziewiątego listopada 1908 roku otwarto w Rudce Sanatorium dla Piersiowo Chorych. Przeznaczone było dla mieszkańców Mazowsza, głównie polskiej inteligencji. Powstało dzięki ofiarności Polaków, którzy wybudowali ten szpital z datków uzyskanych podczas społecznych kwest. Wielki w tym udział mieli warszawscy lekarze, a szczególnie pomysłodawca idei budowy sanatorium w lasach mazowieckich dr Teodor Dunin, ordynator Oddziału Chorób Wewnętrznych Szpitala Dzieciątka Jezus. Lekarze ofiarowali ponad 1/3 środków nie-

zbędnych do stworzenia tego niezwykle nowoczesnego w owych czasach ośrodka. Wspomnieć też należy księcia Stanisława Lubomirskiego, który ofiarował 10 ha lasu pod budowę sanatorium, oraz fabrykanta i zarazem filantropa Emila Gerlacha, wieloletniego prezesa Komitetu Sanatorium, wspierającego je finansowo przez ćwierć wieku. Gdy w 1927 roku ukończono drugie skrzydło sanatorium, miało ono wówczas 120 łóżek. Do dziś podziw wzbudza piękna fasada budynku autorstwa Lilpopa i Jankowskiego. Budynek ten przetrwał liczne zawieruchy wojenne, nieprzerwanie służąc chorym. Położony jest we wspólnym lesie, który jest dziś rezerwatem pełnym pomników przyrody.

Adres do korespondencji: tmzielonka@wp.pl

Praca wpłynęła do Redakcji: 17.02.2009 r.

Copyright © 2009 Via Medica

ISSN 0867-7077

W latach powojennych sanatorium było ważnym miejscem realizacji programu walki z gruźlicą. Dzięki takim ludziom jak dr Tadeusz Rechiniowski, dr Zygmunt Śladkowski, dr Jan Gliński i wielu innym ftyzjatom, możliwa była tak znacząca poprawa sytuacji epidemiologicznej w naszym kraju. Sanatorium w Rudce to miejsce magiczne, którego największym skarbem zawsze była pasja ludzi tam pracujących — lekarzy, siostr miłosierdzia, pielęgniarek i całego personelu pracującego na rzecz chorych. Jak niezwykle jest to miejsce, świadczyć może fakt, że wiele osób pracowało tam ponad 30, a nawet blisko 50 lat. To dziś zapomniane i trochę podupadłe miejsce wciąż jest ważnym ośrodkiem medycznym dla mieszkańców wschodniego Mazowsza. Pamięć o ludziach, którzy tworzyli to miejsce i o tych, którzy z determinacją i dumą kontynuowali ich dzieło musi nam towarzyszyć.

Warszawsko-Otwocki Oddział Polskiego Towarzystwa Chorób Płuc (PTChP) postanowił w sposób szczególny uczcić tak ważny dla środowiska pneumonologicznego jubileusz. Obchody setnej rocznicy trwały przez cały rok. Rozpoczęła je sesja, która odbyła się 29 listopada 2007 roku w Mrozach. Konferencję poprzedziła Msza święta odprawiona w kaplicy szpitalnej przez księdza biskupa Stanisława Kędziore, sufragana Diecezji Warszawsko-Praskiej. Sesję otworzył mgr Tomasz Kowalczyk, autor książki poświęconej historii Sanatorium w Rudce, który przedstawił chlubne dzieje powstania i rozwoju tego ośrodka. Magister Marianna Zambrzycka, obecny dyrektor Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Rudce, ukazała dzień dzisiejszy placówki, przypominając co udało się zrobić dla ratowania sanatorium i jakie są planowane inwestycje na najbliższą przyszłość. Z dużym wzruszeniem słuchacze wysłuchali osobistych refleksji wieloletniego dyrektora sanatorium dr. Jana Glińskiego. Obchody zaszczylił swoją obecnością konsultant krajowy ds. pneumonologii, dyrektor Instytutu Gruźlicy i Chorób Płuc prof. Kazimierz Roszkowski-Śliż, który wygłosił wykład na temat aktualnej sytuacji epidemiologicznej gruźlicy w Polsce i na świecie. Następnie prof. Zofia Zwolska, kierownik Referencyjnego Laboratorium Prątka w naszym kraju, przedstawiła nowoczesne metody diagnostyki mikrobiologicznej gruźlicy.

Kolejnym przedsięwzięciem w ramach jubileuszu 100-lecia sanatorium w Rudce było zorganizowanie, wspólnie z Warszawskim Towarzystwem Lekarskim, dwóch sesji historycznych poświęconych wybitnym polskim ftyzjatom. Oba spotkania odbyły się w Klubie Lekarza Polskiego Towarzystwa Lekarskiego (PTL) w Warszawie. Organizatorem tych spotkań był przewodniczący Sekcji

Historycznej PTL, a równocześnie wieloletni pracownik i dyrektor sanatorium w Rudce, dr Jan Gliński. Pierwsze z nich, w kwietniu 2008 roku poświęcone było sylwetkom ftyzjatrów dziecięcych. Docent Jerzy Ziolkowski przedstawił postacie prof. Haliny Zapaśnik-Kobierskiej i prof. Krystyny Cegleckiej-Tomaszewskiej. Profesor Jerzy Supady przypomniał działalność prof. Jadwigi Szustrowej z Łodzi, prezesa Polskiego Towarzystwa Ftyzjopneumonologicznego (PTF). Na drugiej sesji w czerwcu 2008 roku prof. Ewa Rowińska-Zakrzewska zaprezentowała sylwetkę prof. Janiny Misiewicz, dyrektora Instytutu Gruźlicy w Warszawie w latach 1950–1958, jednego z twórców narodowego programu zwalczania gruźlicy w Polsce. Profesor Janusz Kowalski wraz z dr. Marianem Piotrowskim przedstawili zasługi prof. Wiwy Jaroszewicz, również dyrektora Instytutu Gruźlicy w latach 1959–1962. Na koniec prof. Jan Kuś wspomniął postać swojego mistrza prof. Pawła Krakówkę, wieloletniego prezesa PTF.

Kulminacyjnym punktem obchodów jubileuszu powstania sanatorium w Rudce była uroczysta sesja Warszawsko-Otwockiego Oddziału PTChP, która odbyła się 21 listopada 2008 roku w Rudce. W pierwszej części, zorganizowanej pod patronatem Marszałka Województwa Mazowieckiego dr. Adama Struzika, Zakładowi Opieki Zdrowotnej w Rudce przywrócono imię dr. Teodora Dunina, jakie nosiło jeszcze przed II wojną światową. Magister Tomasz Kowalczyk przypomniał sylwetkę tego wybitnego warszawskiego lekarza z przełomu wieków XIX i XX. Magister Marianna Zambrzycka, dyrektor szpitala, przedstawiła pokrótce przeszłość i teraźniejszość placówki. Spotkanie stało się także okazją do wyrażenia wdzięczności osobom, które wspierają sanatorium w Rudce oraz do podziękowania pracownikom szpitala za to, co od wielu lat czynią dla dobra lokalnej społeczności. Szczególnie ciepło przyjęto wystąpienie dr. Jana Glińskiego, nestora polskiej ftyzjatrii, znawcę historii tego ośrodka, który pracował w nim przez blisko 30 lat jako lekarz, ordynator i dyrektor.

Następnie odbyła się sesja naukowa Warszawsko-Otwockiego Oddziału PTChP, która poświęcona była stuleciu gruźlicy w Polsce i na świecie. Sesję rozpoczął przewodniczący oddziału, który porównał sytuację epidemiologiczną w okresie, gdy powstało sanatorium, z czasami międzywojennymi, powojennymi oraz z dniem współczesnym. Przedstawił dynamikę i zróżnicowanie rozpowszechnienia gruźlicy w Polsce, w Europie i na świecie. Przed stu laty sytuacja epidemiologiczna w naszym kraju była najgorsza na całym świecie, a liczba zgonów spowodowanych gruźlicą przekraczała w niektórych miastach 1000 na 100 000. Dziś

umieralność zmniejszyła się do poniżej 2/100 000, a zapadalność wynosi 24/100 000. W kolejnym wykładzie prof. Ewa Rowińska-Zakrzewska wykazała, że pomimo poprawy sytuacji w Polsce i krajach wysoko rozwiniętych, gruźlica wciąż stanowi poważny problem zdrowotny. O ile przed stu laty głównym problemem był brak skutecznego leczenia przyczynowego, o tyle teraz istotne są: lekooporność, współistnienie zakażenia HIV, migracje ludności i bieda. Profesor Rowińska-Zakrzewska omówiła ewolucję obrazu klinicznego oraz postęp, jaki się dokonał w diagnostyce i w leczeniu tej choroby. W kolejnym wystąpieniu prof. Zofia Zwolska przedstawiła 100 lat mikrobiologii prątka gruźlicy, ukazując sylwetki najwybitniejszych mikrobiologów, którzy przyczynili się do postępu w diagnostyce mikrobiologicznej gruźlicy w ostatnim wieku. Warto pamiętać nie tylko o zasługach Roberta Kocha i Ludwika Pasteura, lecz również: Odo Bujwida, Ernesta Syma, Wacława Szybalskiego, Eugenii i Janusza Zeylandów, Marii Buraczewskiej, Włodzimierza Kuryłowicza, Ludwika Rzucidły, Edwina Paryskiego, Grzegorza Bagdasariana, Mariana Zierskiego, Mieczysława Janowca i wielu innych postaci, którym zawdzięczamy postęp w diagnostyce mikrobiologicznej gruźlicy. Docent Urszula Demkow w wykładzie „Od odczynu tuberkulinowego do Quantiferonu” prześledziła postępy w diagnostyce immu-

nologicznej gruźlicy w ostatnim stuleciu. Główny kierunek badań skupia się na wykryciu swoistych dla prątka gruźlicy antygenów, które pozwolą odróżnić zakażenie prątkiem zjadliwym od zmian po szczepieniu prątkiem BCG lub spowodowanych zakażeniem prątkami niegruźliczymi. Ostatni wykład dotyczący postępów metod obrazowych w diagnostyce gruźlicy przedstawiła dr Karina Onish. Choć złotym standardem w rozpoznawaniu gruźlicy pozostają metody bakteriologiczne, to jednak badania radiologiczne odgrywają kluczową rolę w wysunięciu podejrzenia tej choroby. W przypadkach skąpoobjawowych z niewielkimi zmianami w obrazie radiologicznym pomocna jest ocena tomografii komputerowej płuc.

Z okazji jubileuszu 100-lecia sanatorium w Rudce została przygotowana książka, do której powstania przyczynili się również członkowie PTChP. Większość wykładów wygłoszonych na sesji 21 listopada 2008 roku została przygotowana w formie rozdziałów. Obchody jubileuszu istnienia tego ośrodka miały na celu ocalić od zapomnienia pamięć o naszych wielkich poprzednikach. Nie liczymy na szacunek potomnych, nie szanując swych mistrzów. Warto, aby za sto lat wypowiedziano o nas tak wiele ciepłych słów, jakie padły pod adresem twórców Sanatorium dla Piersiowo Chorych w Rudce.